

Αφροδίτη Μάνου: «Πάντα πριν θα 'μαστε»...

του Σωτήρη Κακίση

(Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό SYMBOL, Δεκέμβριος 1995)

Πάει ο παλιός ο χρόνος; Ή μήπως δεν πάει πουθενά, κι όλο μέλλον είμαστε πάντα, παρά την κατάφωτη μαυρίλα γύρω μας, παρά την τόσο προσωπική απροσωπία των πάντων πια; Και πώς γίνεται να ξαναερωτευτεί κανείς όπως τότε, να ξαναενθουσιαστεί, να ξαναζήσει, να ξανακάνει πάρτυ και να γιορτάσει; Η Αφροδίτη Μάνου είναι πάντα εδώ. Αυτές τις μέρες μας ξανασυναντάει μετά από καιρό, κι έχει πάλι πολύ σκεφτεί, πολύ παλέψει μέσα της. Δεν θέλει να μιλάει μόνο για τραγούδια. Όλη η Αθήνα, όλη η Θεσσαλονίκη, όλη η Ελλάδα, όλος ο κόσμος, την απασχολεί, τη βασανίζει, τη γοητεύει. Έτσι, παραμονές του 1996, μιλάει και για κομπιούτερς, και για ...καντσονίσσιμα, και για κούκλες και για παλιές, εξαφρετικά συγκινημένες και συγκινητικές συμπεριφορές όλων. Για να μπούμε εδώ και τώρα στο μέλλον μας, χωρίς το φόβο πως δεν θα ξαναζήσουμε ούτε τις στιγμές, ούτε τους έρωτες που ζήσαμε μια φορά κι έναν καιρό:

Πώς λέει εκείνος ο ωραίος σας στίχος, Αφροδίτη ; «Ν' ακούσω ένα ωραίο μπαμ, να γίνουν όλα γης μαδιάμ» :

Ναι. «Να μείνουν μόνο τα λουλούδια, η θάλασσα και κάνα-δυό τραγούδια», λέει. Έλεγε.

Λοιπόν; Μας ετοιμάζετε και κάνα άλλο, τέτοιο «ωραίο μπαμ» ; Θα μας ξανακάνετε «γης μαδιάμ» :

Γης μαδιάμ όχι, δεν πρόκειται να σας ...ξανακάνω. Φτάνει μια φορά, νομίζω. Ένα λουλούδι μόνο, ένα «Ρόδον» σας ετοίμασα μόνο. Μετά από δύο σχεδόν χρόνια ξαναεμφανίζομαι στην Αθήνα. Και μου 'χει λείψει, ομολογώ, η πόλη μου. Κι εσείς.

Να μιλάμε όλο με διάσημους στίχους σας λέω: Θέλετε να σας δώσουμε κι εσάς μια 'βδομάδα; Μια και «δεν παθαίνει τίποτα η Ελλάδα, δύομισι χιλιάδες χρόνια ζει»...

Λιγότερο, λιγότερο μου αρκεί. Είπα να ξαναβγώ να ξανατραγουδήσω, μη με ξεχάσετε τελείως πια εδώ. Μιλάμε για ένα ...μπουμπούκι πρόγραμμα στο «Ρόδον» αυτές τις μέρες, σε συναυλίες που μοιράζομαι με τον Δημήτρη τον Ζερβουδάκη, νεότερο τραγουδοποιό όσον αφορά την παρουσία του στο χώρο, εκ Θεσσαλονίκης αφιχθέντα, που όμως από την πρώτη στιγμή που

γνωριστήκαμε, ανακαλύψαμε να 'χουμε ένα σωρό κοινά στην πορεία μας και στη ζωή μας, εδώ και είκοσι, εικοσιπέντε σχεδόν χρόνια. Παιδιόθεν!

Έχετε ζήσει «βίους παράλληλους» κατά Πλούταρχον, η μία στην Αθήνα και ο άλλος στη Θεσσαλονίκη; Επίκαιρο μοιάζει αυτό, μ' όλες αυτές τις επανασυνδέσεις χαμένων αδελφών εσχάτως...

Βάσει των δικών μας ερευνών, ήμασταν σε παρόμοια πολιτικά «κόλπα» στο παρελθόν, σε διάφορα αισθητικά ρεύματα, το ίδιο αφημένοι και χαμένοι κάποτε... Όντως ζούσαμε «βίους παράλληλους», χωρίς να γνωριζόμαστε.

Άλλη μια Ιστορία Δύο Πόλεων, διαμέσου υμών αυτή τη φορά...

Ναι. Νεωτέρα Ιστορία, έως Νεότατη είναι κι αυτή, θα 'λεγα. Ξέρετε πόσα χρόνια έχω εγώ μια μεγάλη τάση να «κατακτήσω» τη Θεσσαλονίκη; Ίσως έφτασα στο σημείο να την προσωποποιήσω την επιθυμία μου αυτή. Τρελαίνομαι να δουλεύω πάντα με Θεσσαλονικείς. Έχω πολλούς φίλους επάνω. Έχουνε «κάτι», κάτι πολύ καλό αυτοί οι άνθρωποι.

Ωραία, λοιπόν, πάλι. Ας τ' αφήσουμε λίγο τα τραγούδια να περιμένουν. Ευκαιρία να πούμε κατευθείαν γι' ανθρώπους: Πού διαφέρουν αυτές οι δύο «συμπρωτεύουσες», λέτε;

Πρώτα-πρώτα, στο ότι η Αθήνα είναι Αθήνα, κι η Θεσσαλονίκη Θεσσαλονίκη! Μιλάμε, δηλαδή, για δύο πόλεις, για δύο τόπους, αν θέλετε, με τελείως διαφορετική ιστορία, με τελείως άλλες πορείες. Που, για λόγους ιστορικούς, γεωγραφικούς, κοινωνικούς, και, και, και, ανέπτυξαν πολιτισμούς, ρεύματα και κινήματα, αλλά κι ομάδες ποδοσφαιρικές και καλαθοσφαιρικές, με αρκετά διαφορετικούς όμως χαρακτήρες ανθρώπων. Και στυλ ζωής επίσης.

Πόσο διαφέρουμε, Αθηναίοι και Θεσσαλονικείς, στο στυλ της ζωής μας;

Πολύ, θα 'λεγα. Γιατί το στυλ ξεκινάει κι από τη «χωροταξική οργάνωση» της κάθε πόλης.

Ή κι από τη μη-οργάνωση της μιας εκ των δυο, εν λόγω, περιοχών.

Ή κι από τη μη-οργάνωση, που μπορεί να είναι και γοητευτικότερη ιστορία από οποιαδήποτε οργάνωση. Ας μείνουμε όμως λίγο στη Θεσσαλονίκη: Εμένα η Θεσσαλονίκη με τραβούσε πάντα, γιατί πάντα είχε αυτό το της «παρέας». Μικρή εγώ έτσι φανταζόμουνα πως θα 'πρεπε να 'ναι παντού τα πράγματα.

Ακόμα και στην Αθήνα;

Παντού. Να υπήρχανε συντροφικές «καλών» ονειρευόμενα, «καλών κι αγαθών», οι οποίοι θα μοιράζονταν σκέψεις, θ' ανταλλάσσανε μεταξύ τους ενέργεια, απόψεις και γνώμες, και θα επικρατούσε δημιουργικός οργανισμός ανάμεσά τους συνέχεια. Τέτοιο πράγμα, κι αν συνέβη κάποτε στην Αθήνα, εγώ προσωπικά δεν το πρόλαβα, δεν το 'ζησα.

(1986, ΑΠΌ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΗ ΚΑΚΙΣΗ. ΔΙΑΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΕΚΤΟΣ ΑΠΌ ΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ, Ο ΝΙΚΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ, Ο ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ, Ο ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ, Ο ΣΠΥΡΟΣ ΒΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΣ ΚΙ Ο ΣΩΤΗΡΗΣ ΚΑΚΙΣΗΣ. ΤΙΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΡΑΒΗΣΕ Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ, ΝΑΝΑ ΚΑΚΙΣΗ).

Δεν προλάβετε ούτε το Πατάρι του Λουμίδη, ούτε τον Ξλόκα, προφανώς.

Όχι. Αυτό όμως συμβαίνει ακόμα στη Θεσσαλονίκη, όπου πας κι όπου σταθείς, σ' όλους τους κοινωνικούς χώρους, σ' όλα τα επίπεδα.

Ως εκ θαύματος.

Ως εκ θαύματος. Γιατί, όταν έχεις αυτή την Τσιμισκή, η οποία ενώνει τη μian άκρη της Θεσσαλονίκης με την άλλη, την «παλιά» έστω πόλη ολόκληρη, τα πράγματα γίνονται πιο εύκολα.

Ενώ εμάς μας χωρίζει η Λεωφόρος Αλεξάνδρας, η Μεσογείων, η Συγγρού:

Και τι δεν μας χωρίζει εμάς! Ποτάμι ολόκληρο έχουμε ανάμεσά μας. Άλλοι είναι από τον Κηφισό και δώθε, άλλοι ...εκείθε. Υπάρχουνε στην Αθήνα πολλές δεξιές κι αριστερές όχθες, όλες σχεδόν ...ανθενωτικές. Έχουμε Βόρεια και Νότια Προάστια, Δυτικά κι Ανατολικά... Έχουμε πάρα πολλά πρόσωπα. Τα οποία δεν ξέρει κανείς αν είναι καν πρόσωπα πια. Η αλλοίωσή μας πια, πληθυσμιακά και ουσιαστικά, έχει ξεπεράσει κάθε όριο.

Είμαστε πια πλήρεις α-πρόσωπων προσώπων:

Δεν είναι ακριβώς α-πρόσωπα τα πρόσωπά μας. Δεν θα το 'λεγα αυτό. Ήδη διαφαίνονται κατά τη γνώμη μου πολύ συγκεκριμένες μορφές, με χαρακτήρες ισχυρούς, ισχυρότατους ξαφνικά. Ένας-ένας μπορεί να 'μαστε κι οι καλύτεροι του κόσμου. Στο «όλοι μαζί» δεν ξέρουμε πια τι μας γίνεται. Στις ομάδες, στα σύνολα, στις τάσεις, μας χαλάει ολωσδιόλου η συνταγή.

Στα κόμματα:

Μη φτάσουμε ίσαμ' εκεί, πάει πολύ μακριά η βαλίτσα. Το πιο μεγάλο μας πρόβλημα είναι η έλλειψη οράματος, όχι σώνει και καλά κοινού οράματος. Εκείνο που συμβαίνει στον καθένα μας από τη στιγμή που θ' αρχίσουμε να καταλαβαίνουμε τον κόσμο: να πέφτουμε το βράδυ για ύπνο και, πριν μας πάρει ο ύπνος, να ονειρευόμαστε λίγο ξύπνιοι. Να βλέπουμε την επόμενη μέρα της ζωής μας, τις επόμενες κινήσεις μας, μέσα από μια προοπτική, σε μια προβολή, σε μια δυναμική αναμονή κι επιθυμία. Αυτό πια, δυστυχώς, μας τελείωσε.

Με τα κόμματα, και τα ξε-κόμματα.

Δεν φτάνω στις κοινές ιδεολογίες, στους συλλογικούς οραματισμούς και τις πολιτισμικότητες. Σας το λέω έτσι απλά: πριν κοιμηθούμε κάθε βράδυ, δεν αντέχουμε πια αυτό το λίγο διάστημα της ανάτασης, ανάμεσα σε ύπνο και ξύπνιο. Δεν έχουμε πια ο καθένας τη φωλίτσα του, την ψυχική και νοητική, να χωθούμε.

Δεν ανεβαίνουμε πια καθόλου στην «ψυχής μας την τραμπάλα», κατά άλλον σας, εύστοχο στίχο:

Δεν ανεβαίνουμε. Δεν χαλαρώνουμε, δεν μπορούμε ν' αφεθούμε πια. Μας λείπουν οι παρέες που είπαμε, δεν κάνουμε πια προσπάθειες για κάτι, έστω και λίγο καλύτερο, αύριο-μεθαύριο. Συν το γεγονός ότι στη φάση που περάσαμε με την θορυβώδη κατάρρευση όλων σχεδόν των παλαιών ιδεολογιών και αντιλήψεων, επειδή καλλιεργήθηκαν οι προσωπικές προτάσεις του καθενός μας μέσα στα κεφάλια μας και στην άμεση έστω καθημερινή μας συναναστροφή, ήρθε στην επιφάνεια ένας περίεργος εγωκεντρισμός, δύσκολος και επικίνδυνος.

Πάλι κάπως συμβολικά, «είμαστε πια εμείς, και κανένας άλλος».

Πιστέψαμε ο καθένας μας πως είμαστε το κέντρο του κόσμου. Αυτό μας είχε λείψει παλιότερα με τα κόμματα και τις συλλογικές ιστορίες. Λογικό ήταν να φτάσουμε στην άλλη άκρη, που φτάσαμε.

Στην άλλη όχθη ενός ακόμα από τους ποταμούς μας.

Ναι. Ο κάθε άνθρωπος έχει ορίσει πια τα «χωρικά του ύδατα», έχει ελαφρώς έως πολύ υστερικά οριοθετήσει την υφαλοκρηπίδα του, κι από 'κει και πέρα «γαία πυρί μειχθήτω».

Γης μαδιάμ ας γίνουν όλα, από μας και πέρα.

Δύσκολα ανοίγουν πια τα σύνορα του καθενός μας.

Κι οι παραβιάσεις μάλλον εικονικές μου φαίνονται πια όλες.

Έχουμε μεν σε κάθε «παραβίασή» μας διπλωματικά επεισόδια, αλλά καμία ταραχή δεν πάει πια σε βάθος. Λάθος συγκρούσεις και σπατάλημα ενέργειας, σπατάλημα αισθημάτων, συνήθως για το τίποτα. Χωρίς ουσία κάνουμε πια ό,τι κάνουμε.

Τρελαινόμαστε στην παραμικρή καταπάτηση της όποιας «ψυχικής μας ιδιοκτησίας»...

Η οποία «ψυχική ιδιοκτησία» που είπατε, με πολύ κόπο επίσης έχει αποκτηθεί. Αυτό δεν μπορούμε να το διαγράψουμε. Κι από πάνω έχουμε κι όλους αυτούς τους «εξωτερικούς παράγοντες», για να μην τα ρίχνουμε κι όλα πάνω μας.

Για να μη μας την «πέφτουμε» και συνέχεια.

Υπάρχουν κι αυτά που τ' ακούμε πια κάθε μέρα: η ανάπτυξη των μήντια, η αλόγιστη, απρόσωπη και ισοπεδωτική έκρηξη της μαζικής ενημέρωσης, η επιβολή απ' άκρου εις άκρον της τεχνολογίας... Ξέρετε τι ανακάλυψα συζητώντας με κάτι φίλους;

Πείτε μας.

Ανακάλυψα πως το να έχεις ηλεκτρονικό υπολογιστή πολύ καλά ενημερωμένο στο σπίτι σου σε κάνει να περνάς πολύ καλύτερα από το να βγαίνεις με ανθρώπους οι οποίοι επαναλαμβάνουν τα ίδια και τα ίδια. Εγώ δεν το 'χω πάρει ακόμα αυτό το μικρόβιο.

Ή μεγαλόβιο. Ή ιό των κομπιούτερς αλλιώς.

Αισθάνομαι, πάντως, πως με «τριγυρίζει» κι εμένα η ...επιδημία αυτή. Γιατί μ' αρέσουν κι εμένα όλ' αυτά. Αλλά, επειδή είμαι και πολύ ανυπόμονο άτομο, ξέροντας πως θα χρειαστώ κάποια περίοδο προσαρμογής μέχρι να μάθω και να πάρω τον αέρα του εν λόγω μηχανήματος, δεν αποφασίζω να διαθέσω αυτόν το χρόνο. Ή δεν το έχω. Ποιος ξέρει; Φοβάμαι πως, όταν βρω το χρόνο αυτόν, θα με χάσετε πια για τα καλά. Ακόμα πιο πολύ από τώρα.

Μένετε -που μένετε στον δέκατο τρίτο όροφο ουρανοξύστη στα ψιλο-βόρεια προάστια...

Μένω -που μένω εδώ ...στα σύνορα.

Κι ο Μάνος Χατζιδάκις, πάντως, γοητευότανε από τα καλά μηχανήματα.

Δεν ξέρω αν μπορούμε να μιλάμε για τέχνη όταν λέμε για μηχανήματα, για καλλιτεχνία. Μιλάμε όμως για πολύ έξυπνους συνομιλητές, ενός αρκετά ανεβασμένου επιπέδου.

Πλησιάζει τα όρια του λογισμού ο υπολογισμός πια;

Είναι πολύ υπολογισίμος πια υπολογισμός!

Και θα τραγουδάμε πια μέσα από το Ίντερνετ τα τραγούδια;

Έτσι κι αλλιώς, έτσι περίπου τραγουδάνε πια οι άνθρωποι. Δεν τραγουδάνε καθόλου όπως παλιά, και κυρίως, δεν ακούνε. Σε πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό έχει πια εκλείψει η διαδικασία του «Πάω στο δισκάδικο, διαλέγω ένα δίσκο, και γυρνάω με προσμονή σπίτι μου να τον ακούσω». Ή φωνάζω τους φίλους μου, να τον ακούσουμε μαζί». Ούτε σινεμά πάμε πια με τους φίλους μας, και μετά πίνουμε ένα ποτό και συζητάμε, κι ώρες ακόμα, για το έργο που απόψε είδαμε.

Τι κάνουμε;

Κατά κανόνα, εξαντλούμε το έργο στο πρώτο τρίλεπτο μετά την έξοδο από τον κινηματογράφο κι ύστερα γυρνάμε στη γνωστή, μάλλον βουβή, επανάληψη της μελαγχολίας μας.

Μετά την απομάκρυνση από το κάθισμα, ουδέν ...πάθος αναγνωρίζεται!

Κάπως έτσι. Νομίζω πως υπάρχει ένα γενικότερο φαινόμενο, που χαρακτηρίζει τη ζωή μας αυτή τη στιγμή, κι όχι μόνο ημών των Ελλήνων, αλλά και των άλλων σύγχρονων ανθρώπων, όπως γίνεται πλήρως κατανοητό από τηλεοράσεως.

Ποιο είναι αυτό το «γενικότερο φαινόμενο» κατά τον ...δέκτη σας, Αφροδίτη;

Η αμηχανία, Σωτήρη. Οι άνθρωποι της γενιάς μας δεν μοιάζουν έτοιμοι ν' αναλάβουν τις ευθύνες που τους, που μας, αναλογούν στον κόσμο. Φαίνεται πως οι μπαμάνες μας ήταν πολύ αξιοσημείωτοι. Κι όταν λέω «αξιοσημείωτοι», δεν εννοώ μόνο αυταρχικοί, αλλά και γοητευτικοί μαζί, κι αξιόλογοι. Αυτοί μέσα μας ίσως δεν μας αφήνουν να ολοκληρωθούμε επιτέλους σαν χαρακτήρες και προσωπικότητες. Μας έχουν κομπλεξάρει αυτοί οι τύποι της προηγούμενης γενιάς!

Μας κρατάνε ακόμα κάτω από τα φτερά τους, κι ας έχουνε, οι περισσότεροι, πετάξει πια μακριά;

Είμαστε άτολμοι πολύ, φοβάμαι. Οι σαραντάρηδες γενικά, σ' όλους τους τομείς, όχι μόνο στην καλλιτεχνική δημιουργία. Στην πολιτική δεν βλέπετε τι γίνεται; Δεν βρέθηκε άνθρωπος για άνθρωπος να διαδεχτεί με το σπαθί του έναν Πρωθυπουργό τόσο στα τελευταία του. Ποιος ξέρει πάλι; Μπορεί και να μη θέλει πια κανείς. Δεν θα φαινότανε, αν κάποιος πραγματικά το 'θελε, κάτι τέτοιο; Σου λέει ο άλλος, «-Πού να τρέχω τώρα; Πώς να τα φορτώσω όλα πάνω μου; Καλά δεν είναι με τα εύκολα;». Να τι μας λείπει: Αυτοπεποίθηση. Η αυτοπεποίθηση αυτής της γενιάς παραμένει πάντα στα αζήτητα.

(ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΖΟΡΜΠΑΛΑ, ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΜΑΝΟΥ)

Παρά τον «παράξενο εγωκεντρισμό», που μας διαπνέει και μας καθορίζει αποφασιστικά πια;

Άλλο εγωκεντρισμός, άλλο εγωπάθεια, κι άλλο αυτοπεποίθηση πραγματικά μεγάλη. Έτσι, ο πολύς ο κόσμος, που συνήθισε πια να τα βρίσκει όλα έτοιμα, από τη μόδα ως την οποιαδήποτε άλλη κατεύθυνσή του, απ' τη μια μεριά μπούχτησε, και λέει, «Δεν θέλω πια. Από 'δω και πέρα θέλω να διαλέγω μόνος μου», κι απ' την άλλη δεν διαλέγει! Ούτε προσπαθεί να διευρύνει τα κριτήριά του, να πάει λίγο παρακάτω, να την «ψάξει καλά τη δουλειά», που λέμε.

Αμηχανία και ...των γονέων, δηλαδή. Πάλι, όταν ένα τραγούδι δεν άρεσε, σφυριζότανε, αντιδρούσε ο κόσμος. Τώρα τα καταπίνουν όλα όλοι με τα κεφάλια κατεβασμένα, ή στα πόδια, ή στα πιάτα τους.

Το τρομερό είναι πως, αν ποτέ τύχει να 'ρθουν και ν' ακούσουν ένα όντως καλό τραγούδι, ενθουσιάζονται, τους αρέσει. Να κινητοποιηθούν όμως έστω και γι' άλλη μια φορά μόνο, δεν το κάνουνε. Χαρίζει πια κανείς δίσκους στο φίλο του, να μοιραστούν μαζί αυτό που ένας έχει

ήδη ξεχωρίζει κι αγαπήσει; Εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, κανείς δεν κάνει πια ούτε την παραμικρή τέτοια κίνηση.

Το πάρα πολύ οδηγεί στο μηδέν, τελικά. Όπως είπε κι η Αναστασία Μουτσάτσου πρόσφατα εδώ, πού να μπορέσει πια ο κόσμος να ξεχωρίσει το καλό από το κακό, όταν ούτε να τ' ακούσεις δεν προλαβαίνεις πια τα τραγούδια ένα-ένα.

Σας λέω κι εγώ: Αξιόλογες δουλειές πάντα βγαίνουνε μέσα στον καταιγισμό του εμπορίου. Δεν δίνουμε όλοι ραντεβού κάθε δίσεκτο έτος να βγάλουμε ό,τι καλύτερο υπάρχει. Ο καθένας μας δουλεύει με το δικό του χρονοδιάγραμμα. Καλά τραγούδια θα έχουμε ό,τι και να γίνει. Σ' αυτό είμαι κι εγώ αισιόδοξη. Ο χώρος του τραγουδιού είναι πολύ πιο υγιής, κατά τη γνώμη μου, από πολλούς άλλους χώρους στην κοινωνία μας. Μόνο...

Μόνο;

Μόνο που αυτά τα τραγούδια τα καλά, που πάντα γράφονται, ή δεν έχουν την τεράστια δύναμη των παλιών, εξαιρετικών τραγουδιών, ή τα μέσα, τα μήντιουμ ...μήντια, δεν βοηθάνε καθόλου. Είναι, άλλωστε, πολύ δύσκολο, από τη μια να θέλεις να πουλάς, κι από την άλλη να καλλιεργείς και τάσεις «πολιτιστικής ανόδου» στο κοινό σου.

Γιατί τους βολεύει ν' ακούμε συνέχεια παλιοτραγούδα;

Γιατί, κατ' αρχήν, όλοι αυτοί οι πρωτοπόροι, που τα ξέρουν όλα, είναι τελείως ντεμοντέ. Όλο μιλάνε για νέα, χάλι πράγματα, για όλο γκλάμουρ κόλπα, κι αυτά είναι τόσο παλιομοδίτικα πια, τόσο ξεπερασμένα, που, αν το καταλάβαιναν όλοι αυτοί οι «έξυπνοι», θα τρελαινότουσαν, αν όντως τους ενδιαφέρει να 'ναι μοντέρνοι κι έτσι. Πατάνε όλοι αυτοί ακριβώς πάνω στην πεπατημένη, δεν παίρνουνε πουθενά, μα πουθενά, ούτε το παραμικρό ρίσκο, και τραβάνε στον αιώνα τον άπαντα μ' αυτή τη φτωχή συνταγή που «πουλάει»: Με τα ωραία περιτυλίγματα, και τ' από μέσα τίποτα.

Αλέκος Ξασιανός, Symbol νούμερο τρία...

Όλ' αυτά τα σώου τα φρικτά τα τηλεοπτικά, όπου τραγουδάει κι η κουτσή-Μαρία ό,τι τους έρθει, δεν είναι πιστές αντιγραφές του Καντονίσσιμα της εποχής Δικτατορίας; Μόνο που είναι πια έγχρωμες όλες αυτές οι ανοησίες, με καλύτερα κουστούμια και μηχανήματα. Σε επίπεδο πολιτιστικής προσφοράς είναι «τάλε-κουάλε», για να το πούμε κι ιταλικά, κατά τα δικά τους. Οι ηθοποιοί και τα μοντέλα τραγουδάνε, κι οι δημοσιογράφοι έχουνε φτάσει και παίρνουνε ο ένας συνέντευξη απ' τον άλλον! Αυτό, πάλι, πώς το βλέπετε;

Με κακό μάτι.

Μιλάμε για πράγματα να σου σηκώνεται πια η τρίχα. Βολεύουν οι μεν τους δε, κι η οικογενειούλα τους καλά κρατεί, προς μεγάλη χαρά διαφημιστών και καναλαρχών. Απ' έξω είναι όλα πια αισθητικά προσεγμένα και τέλεια, κι από μέσα τζίφος. Όλα ωραία είναι πια τ' άσχημα. Κούφια κι άδεια.

Τόμας Έλιοτ, προ Symbol πολύ...

Θυμάμαι παιδί που ήμουνα, που είχανε πρωτοβγεί οι κούκλες που χτενιζόντουσαν τα μαλλιά τους. Κι είχα μεγάλο καημό ν' αποκτήσω κι εγώ μια τέτοια κούκλα.

Και; Όμορφο ξαφνικά παραμύθι, παραμονές Πρωτοχρονιάς.

Και ήρθε η γιαγιά μου η Φρόσω στα γενέθλιά μου η Φρόσω στα γενέθλιά μου -καλοκαίρι ήτανε, κάντε το αν θέλετε εσείς χειμώνα, δεν πειράζει- και μου 'φερε ένα πακέτο άθλιο, που ούτε να τ' ανοίξω δεν με προκαλούσε. Και ξίνισα τα μούτρα μου εγώ, κι είπα ένα «ευχαριστώ» με

μισή καρδιά. Κι ανοίγω μέσα, και βλέπω την κούκλα που ποθούσα τόσο, και τρελάθηκα! Πού να ξανασυγκινηθούν πια τα παιδιά, οι άνθρωποι, όπως τότε;

Κούκλες πια προσπαθούν να ξετυλίξουν άλλες κούκλες, φευ.

Εγώ προσωπικά με τις σχέσεις και τους έρωτες δυσκολεύομαι πια πολύ. Πάρα-δυσκολεύομαι, τ' ομολογώ, και περνάω φάση πάρα πολύ μοναχική, έως μοναστική. Παρατηρώ όμως πως και οι άνθρωποι γύρω μου όλο και λιγότερο ερωτεύονται. Όταν βλέπω ένα ζευγάρι ν' αγαπιέται, εμένα μου 'ρχεται να κάνω πάρτυ! Κάθομαι και τους χαζεύω, και προσπαθώ να ...θυμηθώ.

Μην υπερβάλλουμε, Αφροδίτη.

Καλά, ίσως υπερέβαλα λίγο. Αλλά έτσι σκοτεινά είναι πια τα πράγματα. Δεν ερωτεύονται πια οι άνθρωποι. Δεν έχουν το χρόνο. Ο έρωτας σε κάνει ευτυχισμένο ράκος, και σε αποπροσανατολίζει απ' όλα, σε αποδιοργανώνει υπέροχα. Τώρα πια όμως κανείς δεν προλαβαίνει να ...αποδιοργανωθεί. Σήμερα, αυτοσκοπός μας και υπέρτατο αγαθό είναι, αν είναι δυνατό, η οργάνωση κι ο προγραμματισμός.

Ζούμε σαν εξέκιουτιβς της ζωής μας, υπάλληλοι άγνωστης και ταπεινωτικότητας, ακόμα κι αισθηματικά, εξουσίας ;

Δεν συγχωρούμε στον εαυτό μας πια κανένα χάσιμο χρόνου. Έχει κι οικονομικό κόστος ο έρωτας! Δώρα, πτώση της παραγωγικότητας σου, ονειροπόληση εν ώρα εργασίας!

Και πώς γράφετε καλά τραγούδια ως τραγουδοποιός, αν δεν είστε ερωτευμένη;

Εγώ, ό,τι καλό έχω γράψει, το 'χω γράψει πριν ή μετά τον έρωτα. Όταν είμαι ερωτευμένη δεν γράφω, παρά μόνο μερικά, καθαρά για δική μου χρήση, πράγματα. Τα τραγούδια μου είναι φτιαγμένα μέσα από μια ψύχραιμη συγκινησιακά διεργασία. Πριν και μετά πάντα.

Μήπως, παρά τα όσα λέμε, δεν έχει ακόμα περάσει το ...πριν μας;

Ναι, δεν έχει περάσει. Πάντα «πριν» θα 'μαστε, καλώς ή κακώς. Εγώ, τουλάχιστον, πάντα έτσι θα 'μια. Σπάνια κοιτάω προς τα πίσω. Το «μετά» μ' ενδιαφέρει κάθε στιγμή, πάντα θα βλέπω τα πράγματα σαν μέλλον.

Είπατε για πάρτυ των ερωτευμένων. Εγώ νομίζω πως θα σας θυμάμαι πάντα πάνω σ' εκείνη την εξέδρα στα νερά νύχτα, στο Πάρτυ του Λουκιανού στη Βουλιαγμένη, μια φορά κι έναν καιρό. Θα ξαναζήσουμε άραγε τέτοιας γλυκιάς αφέλειας βραδιές στη ζωή μας;

Κοιτάζτε να δείτε: η έλλειψη ελπίδας -κάπου τ' άκουσα αυτό πρόσφατα- δεν νομίζω πως πρέπει να μας δημιουργεί απαισιοδοξία κι απελπισία.

Τι πάει να πει αυτό πάλι;

Πάει να πει πως, όταν βρίσκομαι σε φάση γενικής απογοήτευσης για όλα του παρελθόντος, το συναίσθημα που σου δημιουργείται είναι πως ποτέ πια δεν θα ξαναγελάσεις, δεν θα ξαναχαρείς, δεν θα ξαναερωτευτείς.

Ενώ;

Ενώ δεν είναι έτσι τα πράγματα. Μετά το ...μετά, εκεί που όλα πάλι πάνε να ξαναγίνουν ...πριν, γράφει κανείς τα καλύτερα τραγούδια, και συνοψίζει τέλεια συναισθηματικά ο καθένας μας την πριν και μετά, πάντα ερωτική ζωή του.

(SYMBOL, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1995)

